

Allmänningar och Stråk

essäer, reflektioner och pratpromenader Om gemensamma rum

Karin Grundström
Mathilda Rosengren
Redaktörer

A&S
Allmänningar & Stråk

Boken har finansierats genom Formas Nationella forskningsprogram för Hållbart samhällsbyggande Nr. 2019-01923

ISBN 978-91-527-2480-4 (tryck)

ISBN 978-91-527-2481-1 (pdf)

© Författarna, 2022

Utgivare: Allmänningar & Stråk: Malmö

Layout: Karin Grundström och Mathilda Rosengren

Tryck: Åtta45 Tryckeri: Malmö

Om allmänningars beständighet

Historien om Enskifteshagen och Kolböra mosse

Karin Grundström

Om gemensam användning över tid

Platser dit allmänheten idag har tillträde – genom att det är allmän platsmark eller allemansrättslig mark – är platser som är våra gemensamma. Det är platser för demokrati, kulturellt utbyte, handel och rekreation. Parker, gator och torg ger tillsammans med stråk, fälader, hagar och våtmarker plats för socialitet och rekreation i vardagen. Jag är en av de som anser att mark som är tillgänglig för allmänheten är av stor vikt för människors välbefinnande och för känslan av att höra till, att känna "här hör jag hemma, det här är min plats". En utgångspunkt för denna känsla är en gemensam, delad användning; att vi själva kan använda en plats utan att användningen begränsas för andra.

Den mark vi använder gemensamt har minskat historiskt, först genom den kraftiga landskapsomvandling som skett genom skiftesreformerna och därefter genom urbanisering, storskaligt jordbruk och transportinfrastruktur – vilket lett till allt mindre allmänt tillgänglig mark. Trots denna omvandling har vissa platser för gemensam användning, allmänningar i bred bemärkelse, blivit beständiga, de har liksom kunnat fästa sig i landskapet. Namnen minner om historien. Enskifteshagen i Malmö och Kolböra mosse i Djurslöv är exempel på sådan mark som använts gemensamt sedan medeltiden och troligtvis ännu längre tillbaka i tiden. Enskifteshagen har varit fäladsmark tillhörande Västra Skrävlinge by men är idag är en park i centrala Malmö. Kolböra mosse har utgjort gemensam fäladsmark såväl som torvtäkt och idag finns vandringsleder för allmänheten. Hur har värdering, reglering och planering av mark påverkat användningen? Hur kan det komma sig att dessa två marker förblivit platser för gemensam användning – i någon mån ett slags allmänningar?

Om värdering av mark

Själva markens lokalisering, beskaffenhet och bruksvärde kan vara en grund för att gemensam användning av mark kan ta plats över tid. Historiskt har vissa markområden bedömts som mer värdefulla medan andra befunnits i periferin, både bokstavligt och mentalt.

I Skåne utgjorde sådan perifer mark av bland annat våtmarker, ängs- och fäladsmarker. Marken var oftast för blöt, ibland för torr och ibland belägen för långt bort från byarna för att odlas. Istället är det åkermarken som har haft, och fortfarande har, det högsta bruksvärdet; det är åkermarken som genererat ett överskott. Enligt David Harvey (2006) genererar alla samhällen ett överskott; det vill säga ett bruksvärde som är större än vad som krävs för omedelbar konsumtion. Genom historien har vissa grupper haft en position som gjort att de kunnat kontrollera förutsättningarna för produktionen av överskott och därigenom även över tid kunnat ackumulera ett monetärt kapital. I det skånska landskapet har åkermark utgjort grunden för ett överskott som över tid bidragit till ekonomisk tillväxt – eller uttryckt med Harveys terminologi – "kapitalackumulation". Sett från detta perspektiv går det att tänka sig bruksvärderingen av mark som en strategi för kapitalackumulation vilket lett till differentierad värdering av mark, där åkermark setts som mer värd medan mossar och ängsmarker setts som mindre värda.

Enskifteshagen såväl som Kolböra mosse tillhör den senare kategorin, då de ligger på historisk ängsmark respektive våtmark. Båda marker har legat i anslutning till den odlade och bebodda marken och har under vissa perioder brukats gemensamt av byalag. Troligtvis har marken setts som mindre

värd då den, i alla fall före 1900-talet, varit oanvändbar för odling och bebyggelse, antingen för torr eller för blöt.

I historiska kartor och skrifter om Enskifteshagen står omnämnt att marken under medeltiden var en del av vångar och ängsmarker som brukades gemensamt av Västra Skrävlinge. Från byns perspektiv torde detta varit perifer mark eftersom den var belägen längst bort från byn och gårdarna. Medan åkermarken brukades genom ägoblandning och gemensamt bruk – kanske som vånga-vändning i tre-års cykler vilket var brukligt före skiftet – användes ängsmarken till betesdjur. De marker som fanns i utkanten av byarna och ännu inte var uppodlad, eller kanske var mer rik på sand, kunde användas som ängsmark för gemensam vallning av kreatur.

Historiska kartor visar hur Djurslöv by under medeltiden växte fram längs med slänten ovanför Kolböra mosse. På skånska rekognoseringskartan syns Kolböra mosse som del av en våtmark med både öppet vatten och mossar som breder ut sig norr om Sege å mellan byarna Djurslöv, Särslöv och Görslöv. Mossen har enligt historiska källor använts för betesdjur och som torvtäkt, både före och efter skiftet.

Det finns förstås invändningar mot att bedöma marken endast från ett bruksvärdesperspektiv; värdet på mark kan bedömas ur flera andra perspektiv. Arkeologiska utgrävningar och fynd från plöjningar av marken i närheten av Kolböra mosse visar på en lång kontinuitet av användning. Utgrävningarna har funnit flintaföremål och boplatser från stenåldern, en gravhög från bronsåldern, gravar från romersk järnålder och ett romerskt guldmynt från 400-talet (Stark, 2017). Här blir det tydligt att detta markområde haft en viktig betydelse och ett högt värde som offerplats och gravplats. Likaså har mossar, fälader, allmänningar och stumpar brukats och haft en stor betydelse för byarnas obesuttna. Möjligheten att använda mark på grund av sedvanerätt var viktig för de fattigaste och i flera av Europas länder fanns rättigheter att bruka marker genom att valla boskap, plocka ved till bränsle eller bär och kvistar till foder för djur (Blomley, 2008). Jag håller med om att markerna har ett värde för alla de som på olika sätt brukat den och att det finns ett stort behov av andra värderingsformer än bruksvärde. Men från ett perspektiv av ackumulering är Enskifteshagen och Kolböra mosse marker som legat i botten av en rumslig värdehierarki. Därigenom synes det mig att markens läge och ringa värde inneburit att

de lämnats oexploaterade för bebyggelse eller odling – vilket bidragit till att de historiskt varit tillgängliga för gemensamt bruk och fortfarande idag är allmänt tillgängliga.

Om reglering av mark

Reglering av användning och ägandeförhållande kan även vara en bidragande orsak till att marker bibehåller sin formbeständighet. Idag ägs Enskifteshagen av Malmö stad och är sedan 1940-talet anlagd som parkmark och därigenom allmänt tillgänglig. Kolböra mosse ägs privat och är sedan 1980-talet försedd med så kallade "beträdor" (Regnéll, 1994), vandringsleder som är tillgängliga för allmänheten.

När det gäller reglering av mark i Skåne är det svårt, för att inte säga omöjligt, att förbise skiftesreformerna. Skiftet hade en kraftigt landskapsomvandlande effekt samtidigt som tillgångarna inom byarna både splittrades och koncentrerades (Germundsson och Lewan, 2003). Splittringen innebar att byarna närmast uttraderades genom att de jordägande böndernas gårdar demonterades, flyttades och byggdes upp igen vid de samlade ägorna ute i jordbrukslandskapet. Byarnas övriga åbyggnader och gadehus var mindre hus som låg i de oskiftade byarna längs med fägator och byallmänningar. Dessa byggnader, som utgjorde bostäder för lantarbetare utan egen jordegendom, flyttades bort från byns ägor till de nya landsvägar som anlades i och med skiftet. Genom skiftet skedde således en splittring av bygemenskapen och en koncentration av jordbruksmark runt de jordägande böndernas gårdar. Skiftet ledde till en förändrad ekonomisk-rumslig hierarki genom att jordägande bönder skildes från fattigt folk som förpassades till radbyar längs med de nya skiftesvägarna. I såväl Enskifteshagen som Kolböra mosse kan vi finna skiftesreformernas återverkan.

Marken där Enskifteshagen idag ligger kan spåras tillbaka till 1600-talet då marken ingick i byn Westra Skrävlinge. Under 1700-talet var godsägare och landshövding Tage Thott ägare till flera vångar och skiften med jordbruksmark i olika delar av byn. Genom en förändring av Storskiftesförfattningen 1783 blev det möjligt för enskilda markägare att få sina ägor utlagda i ett så kallat partiellt enskifte. Såväl storgodsägare som kyrkohemman och hemmansägare i byarna kunde

Häradsallmanning

Kronoallmanning

Socknaallmanning

Landsallmanning

← 1770

begära att få sina ägor skiftade. Det första partiella enskiftet begärdes av Tage Thott 1786. Genom en utbrytning av hans hemman bildades ett sammanhängande markområde som ägdes och brukades genom godsägaren (Germundsson & Lewan, 2003). När sedan Enskiftet genomfördes 1803-1827 skiftades mark i Västra Skrävlinge till Sofielunds och Annehems gårdar. Under de kommande hundrafemtio åren användes marken fortsatt till ängsmark. Marken införlivades med Malmö stad 1911 och brukades som ängsmark fram till 1940-talet då området bebyggdes med flerbostadshus (Malmö stad, 2020). En del av marken sparades från bebyggelse och utgörs idag av den långsträckta Enskifteshagen.

Kolböra mosse ingick i enskiftet av Djurslövs by 1805-1808. Före skiftet hade samtliga gårdar i byn del av Kolböra mosse som användes gemensamt, troligtvis genom byalaget. Endast fyra av nio gårdar fanns kvar i byn sedan marken skiftats. Övriga byggnader ansågs vara i för dåligt skick eller flyttades ut i landskapet dit ägorna koncentrerats (Ingers, 1973). I Djurslöv flyttades två av gadehusen norrut längs den nya skiftesvägen vilket påbörjade framväxten av Lilla Djurslöv. Hit förflyttades fattigt folk; hantverkare, arbetare och skomakare (Wester, 1967). Kolböra mosse bibehölls de fyra kvarvarande gårdarna fram till 1970-talet då marken köptes av Anders Björkman vars familj brukat marken sedan 1600-talet. Endast ett tio-tal år senare, under 1980-talet, påbörjades anläggningen av beträdnar för allmänheten.

Genom historien har regleringen av markanvändning i kombination med ägandeförhållande bidragit till att hagen och mossen behållit sin plats i stads/landskapet. Vad gäller ägandeförhållande av Kolböra mosse och Enskifteshagen, så har markägandet koncentrerades till ett fåtal godsherrar och bönder. Marken vid Enskifteshagen har enligt de källor jag funnit endast haft tre ägare sedan 1700-talet och vid Kolböra mosse har marken brukats av samma familj sedan 1600-talet. Här skulle man kunna tänka sig att det är koncentrationen av ägande till ett fåtal individer som möjliggjort att Enskifteshagen och Kolböra mosse varit beständiga över tid. Jag håller med om att marken – i form av en mosse och en ängsmark – kan ha behållit sitt bruksvärde och syfte inom en sammanhållen jordbruksegendom och därigenom fått ta plats över tid istället för att styckas av och användas för andra ändamål. Men samtidigt är regleringen mer avgörande för hur allmänningssmark brukats och använts över tid. Förhållandet

mellan reglering av allmänningssmark och ägandeförhållande är förvisso historiskt komplext. I många europeiska länder har visst enskilt och gemensamt bruk av allmänningssmark varit gängse historiskt, även om marken ägts av en enskild godsherre (Blomley, 2008). Relationen mellan ägandeförhållande och reglering av mark är fortfarande komplex, men på 2020-talet är det regleringen av användning som ger allmänheten tillträde till mossen och hagen. När det gäller beträdnarna har det skett ett utbyte av mark mellan en privatperson och Staffanstorps kommun så att privat mark gjorts allmänt tillgänglig och i fallet Enskifteshagen är det Malmö stad som äger marken och reglerar tillgänglighet och bruk.

Om planering av mark

Allteftersom regionen omvandlats till urbaniserad fulläkersbygd under senare delen av 1900-talet och början av 2000-talet har behovet av allmänt tillgängliga platser ökat. Mark som tidigare var perifer är nu närmre bebyggelsen genom städernas och byarnas utbredning och ingår därigenom i städernas planering. Här finns ytterligare en anledning till att mossar och hagar fortsatt får ta plats i regionen.

Synen på landskapet och allmänhetens bruk av marken har dramatiskt förändrats de senaste hundra åren. Det är inte längre sedvanerätt eller torvbrytning som ligger till grund för allmänhetens tillträde och användning av gemensamma platser. Istället har frågor om rättvisa städer och invånarnas rättigheter i städer lyfts som viktiga perspektiv. Vikten av porösa gränser inom städer och betydelsen av en variation av platser som är allmänt tillgängliga framhålls av flera internationella forskare och planerare (Fainstein, 2010). I ett svenskt perspektiv är stråk ett begrepp som används flitigt för att skapa mer porösa gränser. Stråk syftar till att koppla olika stadsdelar och möjliggöra tillgänglighet till rekreation, fritid och kultur i staden. Att människor kan förflytta sig och uppehålla sig i stadsrummet anses bidra till en trivsamt och livlig miljö (Grundström, 2019). Städernas planering för mobilitet och fritid har troligtvis bidragit till att platser i periferin, vilka setts som oanvända och haft ett lägre bruksvärde, istället fått ett nytt användarvärde. Människor i städer vill kunna vistas i en park en solig sommardag, vara med i stadsodling och ge sig ut på en joggingtur, en promenad med hunden eller en

cykeltur ut på landet.

Såväl Enskifteshagen som Kolböra mosse ingår i planeringen för ökad mobilitet, rekreation och ökad tillgänglighet för allmänheten. De första kartorna över Enskifteshagen visar trädplanteringar och gräsytor som täcker den långsmala markbiten. Programmeringen av parken har ökat över tid och det är inte särskilt mycket som liknar hagmark eller fåladsmark längre. Istället har cykel- och promenadstråk tillkommit, här finns en lekplats, en hundrastgård och en stadsodling. På informationsskylten vid stadsodlingen (Malmö stad & Odlingsnätverket Seved, 2010) påminns odlare och besökare om det medeltida jordbruket där människor hjälptes åt med odling och skörd. Här finns en förhoppning om att stadsodling och bikupor ska gynna biologisk mångfald och att hagen åter kan vara en plats för människors gemensamma, delade bruk av marken, trots att platsen nu är centralt belägen i Malmö. Bostadshus och industriområde kantar parken, i söder finns en ny tågstation och ett stråk genom Enskifteshagen leder vidare och syftar till att koppla stadens östra och västra delar.

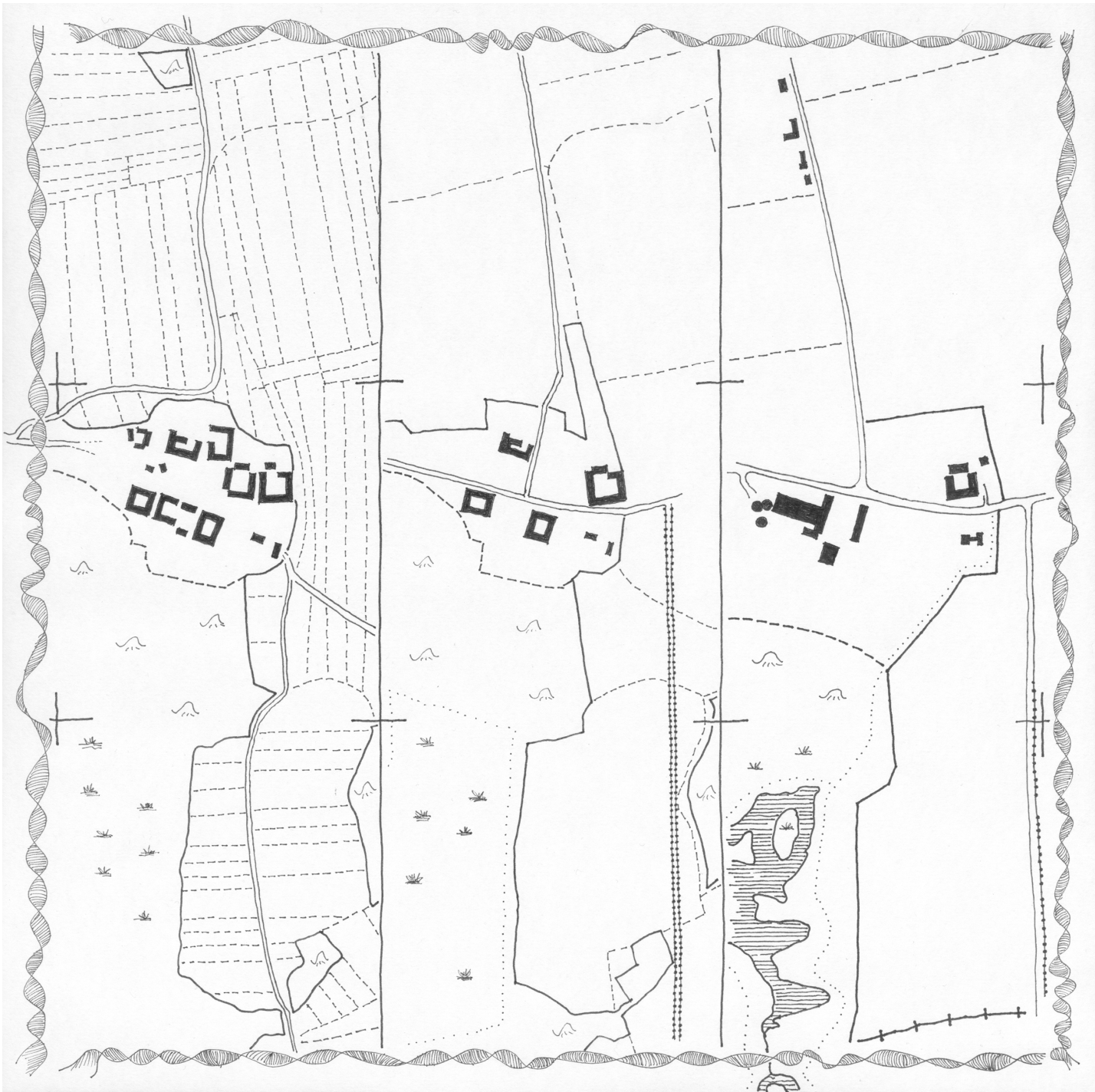
Vid Kolböra mosse har beträddor för vandring och ridning anlagts sedan 1980-talet. Beträddor är ett system av gräsbevuxna, klippta vandringsleder i kanten av åkermark och våtmark som ger allmänheten tillträde till kulturlandskapet runt mossen. Ordet beträdda är en ordlek där substantivet "träda" och verbet "beträda" parats med varandra. Djurslöv ligger i Staffanstorps kommun där åttio procent är åkermark vilket innebär att den allemansrättsliga marken är mycket begränsad. Beträdorna är ett alternativ till allemansrättslig mark och ger, enligt Staffanstorps kommun, möjlighet att "uppleva kulturlandskapet och den skånska landsbygden på doftavstånd" (Hassgård, 2017). Kolböra är förstas i grunden en mosse och som sådan utgör den en viktig vattenbiotop och en rik fågelmiljö. Idag ingår mossen i en satsning på återställning av våtmarker som bland annat syftar till att öka biologisk mångfald och reducera mängden kväve och fosfor i vattenmiljöerna (Segeåprojektet, 2018). Fortfarande är mossen belägen i en lantlig miljö, där åkermark, gårdar, byar, kyrktorn, trädgångar och pilevallar är framträdande inslag i landskapet. Området används för ridning, promenader och utflykter för skolbarn. En cykelväg ansluter till Staffanstorps by och förhoppningar finns om ett promenadstråk som kopplar mossen närmre tätorten. Samtidigt kryper byns industriområde genom ny exploatering allt närmare Kolböra mosse.

Idag finns lagar och praxis som ger tillträde till såväl privatägd mark – genom allemansrätten eller genom överenskommelser – som till kommunalt ägd mark vilken planerats som allmän platsmark. Här är det viktigt att komma ihåg att allmänt tillträde inte i sig säkerställer att alla människor känner sig hemma eller kan ta plats överallt, även om platser i princip är tillgängliga. Socio-ekonomiska skillnader påverkar var och hur boende i regionen använder grönområden, gator och torg. Idag står vi inför en minskning av den allmänt tillgängliga marken genom förtätningar och genom fysiska gränser i form av staket och stängsel – och i det perspektivet är det viktigt att framhålla betydelsen av stora såväl som små allmänna platser, parker och stråk. Allmänt tillträde, och rätten till gemensamma platser kan ses som självklart idag, men det är något vi måste värna om. Dessa rättigheter har en lång historia som leder tillbaka till förståelsen av den historiska allmanningen fram till dagens krav på "rätten till staden" och planeringen för "urbana allmanningar".

Att ta plats över tid

Inget vara för evigt, inget är helt beständigt över tid. Men i vår livstid och i den historia vi känner till kan vi hitta spår av olika processer som bidragit till att ängsmarker och våtmarker blivit bestående över relativt sett långa tidsrymder. Jag tror att det är en kombination av markens beskaffenhet såväl som ägandeförhållande och planeringen av mark som tillsammans bidragit till att vissa öar bevarats i stads/landskapet. Vi behöver ta vara på de lämningar av vårt gemensamma brukande som fortfarande finns kvar. Både för att skydda vattendrag och djurliv och för att öka biologisk mångfald såväl som ur ett rättviseperspektiv. Idag använder vi inte Kolböra mosse till torvtäkt, men den ger en möjlighet att uppleva jordbrukslandskapet på nära håll, att vandra mellan blommande rapsfält, följa årstidernas förändring längs Sege å, se flyttfåglar landa vid det öppna vattnet och rådjur när marken står i vinterskrud. Enskifteshagen är inte längre jordbruksmark utan lekplats, grillplats, cykelstråk och plats för stadsodling. Här återkommer gemensamma, delade praktiker som leder tillbaka i historien och kan bidra till att minnas och att skydda vår gemensamma, delade mark. Betydelsen av användarvärdet består även om bruket förändrats historiskt.

Referenser

- Blomley, Nicholas (2008). Enclosure, common right and the property of the poor. *Social & Legal Studies*, 17(3).
- Eriksson, Marja (2001). En väg till Uppåkra. *Uppåkra – Centrum i analys och rapport*, s. 167-176. Uppsala: Upplands-muséet.
- Fainstein, Susan (2010). *The Just City*. Ithaca: Cornell university press.
- Germundsson, Tomas & Lewan, Nils (2003). Enskiftet i Skåne 200 år. Reformen 1803 i geografiskt perspektiv, Temanummer Enskiftet 1803-2003. *Ale Historisk tidskrift för Skåne Halland och Blekinge Nr 1*, 2003. Lund: Landsarkivet och De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening.
- Grundström, Karin (2019). Stråk – planning for connectivity in the segregated city. *Nordic Journal of Architectural Research (31)* 1, 9-32.
- Harvey, David (2006). *Den globala kapitalismens rum*. Hägersten: Tankekraft förlag.
- Hassgård, Eva (2017). Beträdor. Staffanstorps kommun: Staffanstorp. <https://staffanstorp.se/fritid-och-upplevelser/natur-kultur-och-sevart/betrador/> [Hämtad 2018-08-01]
- Ingers, Ingemar (1973) Bidrag till Djurslövs historia. *Staffanstorps Aktuellt*, 1973:2.
- Malmö stad (2020). Sofielunds industriområde. *Kulturhistoriskt underlag för planprogram*. Malmö: Malmö stad.
- Malmö stad & Odlingnätverket Seved (2010). Enskifteshagen. *Informationsskylt vid stadsodlingen i Enskifteshagen*. Malmö: Malmö förskönings- och planteringsförening.
- Regnéll, Gösta (1994). Tankar på gröngräset. Beträda – ett nytt begrepp. *Svensk Geografisk Årsbok* 1994 s 126-132.

Segeåprojektet (2018). Segeåprojektet, målsättning. <http://www.segea.se/malsattningar.html> [Hämtad 2018-08-01]

Stark, Kennet (2017). Djurslöv inför detaljplaneläggning, *Arkeologisk utredning, Rapport 2017:86*, Dnr 5.1.1-2017-00005. Lund: Statens historiska museer.

Wester, Ethel (1967). Bebyggelse och brukningsenheter i några byar inom Tottarps socken I SV Skåne, i (red) Bergsten, Karl-Erik, *Svensk Geografisk Årsbok* 1967(43). Lund: Sydsvenska geografiska sällskapet.

Kartor och digitala arkiv

LMA: Lantmäterimyndighetens arkiv
LSA: Lantmäteristyrelsens arkiv

Lantmäteriet (1860). *Generalstabskartan 1860*. Akt: Malmö 1-1. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Historiska kartor, Översiktliga kartor. [Hämtad 2021-12-13].

Lantmäteriet (2021a). *Djurslöv*. Skala 1:10 000. SWEREF 99 TMN: 6166328E: 384272. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets Kartutskrift. [Hämtad: 2021-08-14].

Lantmäteriet (2021b). *Enskifteshagen*. Skala 1:10 000. SWEREF 99 TMN:6162140E: 375460. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets Kartutskrift. [Hämtad: 2021-08-14].

Lantmäterimyndighetens arkiv (1720). *Mätning. Västra Skräflinge*. Akt: 12-VSK-1. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2021-08-14].

Lantmäterimyndighetens arkiv (1774). *Charta öfver Västra Skräflinge By 1772-1773*. Enskifte, Storskifte. Gustav Regnell. Akt: 12-VSK-3. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2020-07-31]

Lantmäterimyndighetens arkiv (1785). *Geomet: Charta öfver Särslöf Bys In-ägor 1772-1779*. Storskifte. Salomon Jacob Örngren. Akt: 12-SÄR-2. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2018-08-17].

Lantmäterimyndighetens arkiv (1807). *Karta öfver ägora till Särslövs by* 1806. Enskifte, gränsbestämning 1807-07-03. Akt: 12-sär-3. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2018-08-17].

Lantmäterimyndighetens arkiv (1808). *Staffanstorp. Enskifte* 1808-04-22. Akt: 12-tot-5. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2018-08-14]

Lantmäterimyndighetens arkiv (1835). *Charta öfver ägora till Gördslöfs by* 1704-1811-1812. Delning. Akt: 12-gör-19. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2018-08-17].

Lantmäteristyrelsens arkiv (1804). *Djurslöv. Enskifte på inägor* 1804. Gabriel Kjerner. Akt: L214-3:1. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [Hämtad: 2018-08-14]

Riksarkivet (1664). *Plante aff Staden Malmö medh des Situation*. Sveriges Krig, Kriget i Tyskland 1628-1648 - Kriget mot Danmark 1643-1645, SE/KrA/0425/04/169, bildid: K0024683_00001. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Riksarkivet [Hämtad: 2021-12-13]

Kartkommentarer

Enskifteshagen och Kolböra mosse under medeltid och idag. Tusch på papper, 35x35 cm, 2021

Nutid länkas till forntid i denna karta. Nutida kartbilder över Kolböra mosse i Djurslöv och Enskifteshagen i Malmö visas tillsammans med den medeltida farleden mellan Trelleborg och Uppåkra. Farleder för långväga resenärer och förbipasserande tog sig fram utanför de flesta byar medan de endast passerade genom ett fåtal handelsbyar och viktiga kultplatser. Kartan visar hur vägen leder mellan våtmarker, över Sege å vid vadstället i Nordanå och vidare mot Uppåkra längst i norr. Öster om vägen ligger Djurslövs by bredvid Särslöv och Görslöv. Väster om vägen återfinns Västra Skrävlinge.

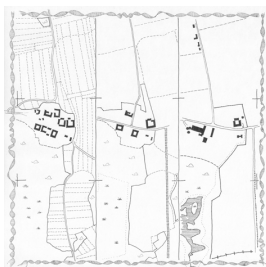
Kartan baseras på Erikson (2001), Germundson & Lewan (2003) samt Lantmäteriet (2021a; 2021b)

Allmänningsmarker. Tusch på papper, 35x35 cm, 2019

Kartan syftar till att visa och minna om markens historiska beskaffenhet. Utgångspunkten är historiska skifteskartor för de tre byarna Görslöv (väster på kartan), Djurslöv (i norr) och Särslöv (i söder). Byarna låg utanför allmänna färdvägar och omfattade gårdar såväl som mindre hus. Kartan visar andelen odlad mark i förhållande till andelen våtmark och obrukad mark i slutet av 1700-talet. Allmänningsmarker, i det här fallet mark som var utanför byarnas brukade marker, utgjorde hälften av all mark i Sydvästra Skåne. Sege å slingrar sig på samma sätt som idag genom landskapet men på 2020-talet finns enbart små öar kvar av tidigare allmänningsmark. Allmänningar förekom som by-allmänningar, socken- och häradsallmänningar såväl som lands- och kronoallmänningar.

Kartan baseras på LMA (1785; 1807; 1808; 1835) samt LSA (1804)

Kolböra mosse och Djurslövs by. Tusch på papper, 35x35 cm, 2021

Skiftesreformerna omvandlade jordbrukslandskapet och nästintill uttraderade byarna. Kartan visar förändringen över tid för Djurslövs by och tillhörande Kolböra mosse, från slutet av 1700-talet, till tidigt 1800-tal – fram till idag. Enligt danska riksarkivet fanns tio gårdar år 1657. Tre hemman tillhörde domkyrkan i Lund, två tillhörde domkapitlet, ett hemman tillhörde vardera Görslövs kyrka, Tottarps kyrka samt godsden Heckeberga, Klågerup och Skabersjö. Efter skiftesreformerna i början av 1800-talet ägdes de kvarvarande fyra gårdarna av självägande bönder medan de obesuttna flyttades ut från byn till hus längs den nya skiftesvägen. Kolböra mosse bibehölls gårdarna i byn och marken runt mossen brukades gemensamt. Enligt skifteskartan fick mossen endast utnyttjas till "torfskyrd och höhöstnad men alldeles icke till bete för kreatur under vad namn som helst". Kolböra skiftades helt först på 1970-talet och tillföll Anders Björkman som initierade arbetet med beträddor.

Kartan baseras på Wester (1967), LMA (1808), LSA (1804) samt Lantmäteriet (2021a).

Enskifteshagen och Västra Skrävlinge by. Tusch på papper, 35x35 cm, 2021

Enskifteshagen återfinns på mark som historiskt brukats som fäladsmark i Västra Skrävlinge by. Kartan visar hur fäladsmark omvandlas till stad över tid. Under 1600- och 1700-talet var Västra Skrävlinge en by långt utanför Malmö. Enskiftesreformen innebar att Tage Tott kunde skifta sin mark till ett sammanhållet markområde. Dagens Enskifteshage låg under 1800-talet på ängsmark som tillhörde Annelund, belägen mellan storgodsden Rosengård och Mölle Wång. När marken införlivades i Malmö stad 1911 anlades Sofielunds industriområde på delar av ängsmarken medan en långsmal remsa sparades till Enskifteshagen när bostadsbebyggelse uppfördes på 1940-talet.

Kartan baseras på Malmö stad (2020), Lantmäteriet (1860), LMA (1720; 1774), Riksarkivet (1664) samt Lantmäteriet (2021b).